

ska imena prekrstilo v magjarska — in storili so to največ Nemci in judje!

* Ženske dohtarice. — Na amerških vseučiliščih izučilo se je že in dohtari (ljudi ozdravlja) okoli 300 žensk. Prva je bila dohtarica postala leta 1840. V Novem Yorku si more zdraviteljica na leto prislužiti do 15.000 dolarjev (če je res?).

* Novo kurjavo je nekdo v Berlinu naznanil ministerstvu, in sicer tako, da se morejo iz enega samega ognjišča gréti vse hiše, kakor se, na priliko, sedaj vpeljuje plin (gaz) ali voda v hiše. — Kaj vse se bode še iznašlo na svetu! Le ne pride nobeden, kako bi se lože davki plačevali.

* Po koliko je judov po različnih deželah? Na Poljskem se šteje 1 jud na 7 družih ljudi, na 33 v Avstriji, na 42 na Ruskem, na 52 v Holandiji, na 61 v Turčiji, na 105 v Nemčiji, na 333 v Belgiji, na 412 na Laškem, na 446 na Angleškem, na 463 na Francoskem, na 595 v Švajci. — Iz tega se vidi, da razun Poljskega v Avstrijo najbolj tiščé judje, kateri uživajo posebno na Dunaji toliko glorio, da po njihovih časnikih plešejo veliki in mali gospodje.

Napisi.

Napisal Franjo Zakrajski.

Nikaču.

Jaz hvalim, ti grajaš, narobe vse zvineš,
Celo prej ko kaj slišiš, zglaší se tvoj: „Ne!“
Zato, le verjemi, še predno ti zineš,
Obsod tvoj — že vemo, govori alj ne!

Čudno!

Da boli ga glava, toži Zima;
— Kaj pa prav'jo: da je nima?

Babin.

Še ta pust, da se oženi, kroži,
Dobro! a poprej, naj se omóži.

Roganova družina.

Oj v tej hiši, Bog se smili!
Vse po rogu gré:
On po mestu rogovili,
Ona stavi pa rogé.

Goslar škripač.

S'cer škriplje se v obupu nezgode. —
Ta škriplje pa clo, kadar gode.

Govorniku zoperniku.

Ko sporočil Merkur je v Olimp, kak Ti si govoril,
Smeh je zagnal neizbrisljiv Zajs z Olimpovci vred.

Dopisi.

Iz Dunaja 9. nov. — „Zlati vék „nove ére“ je že pri kraji in železni vék se začénja“ — tako piše ministerstvu udani tukajšnji časnik „Morgenpost“ gledé na to, kar se že več dni godí tukaj v državnem zboru in se je pripetilo v zbornici poslancev 5. dne t. m. Slep bi moral biti, kdor bi mnogovrstnih homatij ne videl, in če bi jih ne videl, bere jih lahko v tukajšnjih časnikih in po vrsti v takih, ki se štejejo med liberalne in sicer vladi udane; celo „novo Presse“ nahajaš med

njimi. Med poslanci, ki se imenujejo „liberalne“ z eno ali dvema zvezdama, je razpor, ki se le težko več prikriva, pa se je preočitno prikazal pri glasovanji o Prato-beverovem, vladi ugodnem predlogu zaradi postave o izjemnem stanu; le 78 poslancev je glasovalo za-nj, 76 pa proti njemu, po takem sta le dva glasa bila večina za ministerstvo; ako se pa pomisli, da med temi glasovi je bilo še sedem ministerskih vmes, tedaj se večina od 2 glasov zniža na manjščino od 5 glasov. To je čudna prikazen! Ministru Schmerlingu je bilo vodilo vladanja to: „wir können warten“ (mi lahko čakamo); sedanje ministerstvo ima nasprotno vodilo, to je, „mi ne moremo čakati“, in če se ne podviza zbornica poslancev, da hitro in še pred shodom delegacij do konca ne dožene postave vojaštvene, žugala sta dva ministra odboru, da odstopi ministerstvo. Ta „zwangslage“ je veliko nevoljo vnela celó med „liberalnimi“ poslanci, in sicer tako, da je Schindler hudo nasprotoval in Skene rekel: „kaj smo samo ministerska mašina za glasovanje?“ Kdor vse to in še več družega vidi, očitno mu je, da je „zlati vék“ nove dôbe res že pri kraji. In kdor pogleda v zbornico gospôsko, pa vidi, da kar deset gospodov se je odpovedalo, da nočejo v Pešt iti v zbor delegacijski, temu mora pač očitno biti, da gré dvalizem rakovo pot, kterege so Magjari tako prenapeli, da gospoduje državnemu zboru, in za kterege v sedanji obliki je samega Deaka in njegovo stranko strah, kajti 10. december jim je osodepolni dan, ko imajo biti nove volitve ogerskih deželnih poslancev, po katerih bi utegnil ogerski zbor dobiti drug obraz. — Iz vsega tega se vidi, da je zlati vék nove dôbe res pri kraji — sloga je zginula tudi v onih krogih, kateri stojé zdaj na vrhu.

Iz Volovskega okraja v Istri 8. nov. * — Priprave za volitev šolskega nadzorstva so dotičnim županom že ukazane. Precej se imajo odbori za cerkvena zidanja, za ceste in za šolsko nadzorstvo izvoliti. Pridejo tedaj za šolo svetni ogledi in med tem tudi taki, ki se na kopito, iglo, matiko, polič, in še celó na pero bolje zastopijo kakor pa na šolo. Taki bodo prihodnjič šole preustvarjali, v prvotni svoji gorečnosti šole oprezavali, napake po svoji umnosti pri starih v šolstvu izvedenih učiteljih in posebno pri duhovščini razsojevali ter jim srage njih truda po svoje tehtovali! Ponosno, na kmetih ošabno, si bojo nosove vzdigavali, češ, včeraj si nas ti s cerkvene lece karal, danas bomo pa mi tebe v šoli. Koliko pa bo šolskih oglednikov? Kakor listja in trave. Ker je vladin predlog brez premembe od deželnega zbora v Istri potrjen, bojo srenjski, okrajni in deželni nadzorniki. Kteri so duhovskega jarma, to je dekana, se otresti si želeli, takim ne bo krivica se godila, da jih zdaj namesti enega več ko dvanajst nastopi. Znano je, da v Istri večidel duhovni v šolah učijo. Za plačilo jim je bilo to, da so še od svojega pičlega duhovskega dohodka dosti zaradi šole potrošili. Čem več oglednikov, tem več stroškov bode, ako ne, šmencano bo šola slaba! Revščina ljudstva in pa volja škofij je duhovne k šoli naklonila. So li mislili na Dunaji na isterske šole, ko so upili: „proč iz šole z duhovni“? Pričakujemo tedaj, da bo vlada z novo postavo tudi nove učitelje poslala in plačevala, ker duhovnom se pri tolikim žrtovanji mrzi grdo zabavljanje; ni jih volja še dalje šolski prah in smrad uživati, ljudém se zamerjavati, svoje duhovske dolžnosti zanemarjati in trpeti, da bi vsakoršni šolski ogleda jih preresetaval. Duhovna ne more nihče k šoli siliti, tedaj se tudi prihodnjič nihče ne bo silil, ako bi mu tudi lepo plačilo posebej za šolo obetali. Sloga veljá!

Iz Zagreba 6. nov. — 29. dne u. m. je bila glavna skupščina jugoslavenske akademije. Prvosednik dr. Rački je začel zbor s krasnim govorom, v katerem je ozko zvezo véd in umetnost iz družnim življenjem povdarjal in rekel, da vse kaže na to, da južno-izhodni narodi bojo kmalu kmalu dohiteli svoje zahodne sosede. Iz sporočila tajnikovega razvidel se je na občno zadovoljstvo vesel uspeh akademijnega delovanja; ni samo izdala „Rada“ svojega 5 in še drugih učenih knjig, temuč je tudi denarno pomoč podelila nekterim članom, da so na preiskave potovali v Dubrovnik, in nagradila nekatere rodoljube, kateri nabirajo gradivo za véliki slovar. Premoženje njeno ima glavnica od 223.020 gold., iz kterega se, po odbitih davkih in odšteti petini za rezervini zaklad, za 1868. leta more potrositi znesek od 12.766 gold. — Akademik g. Jurković je bral lepo razpravo nepričujočega dr. Subotića pod naslovom: „o tesnem savezu dramatične umjetnosti i državne politike evropejskih naroda.“ — Zvečer pred dnevom vernih duš je društvo „Kolo“ na gomili, kjer pod železnim levom počiva onih junaških „Ilirov“, ki so 29. julija 1845. l. smrt za domovino storili, pelo tri pesmi vpričo obilega narodnega občinstva, ki si je na zastavo svojo zapisal: „ne udajmo se!“ — 16. dne t. m. se začne sopet deželni zbor. Čegava bo Reka, še ni izgotovljeno.

Iz Draguča v Istri 7. nov. — Razpisala je naša županija službo za učitelja in farnega kooperatorja. Ne vemo, od kadaj je v njeno področje prišlo duhovnom službe dajati. Razpis je od slovenske občine laški! Poslušaj, kdor hočeš na tako visoko stopinjo dospeti. Opravljati moraš službo farnega pomočnika in obenem biti tudi za šolskega učitelja. Znati moraš nemško, slovensko in laško popolnoma, — zakaj ne tudi francosko in arabsko? Mi bi svetovali, naj zna tudi z nogami orglati, ako bi mu roke onemogle. Vesel pa bodi tudi lepim dohodkom. Za vse to so mu skrpali iz več blekov vrednosti na papirji zapisanih 360 gld. letne plače. Drva za šolo in za-se bo menda sam nabiral, da se nemška in laška kri v led ne spremeni. Za maše tako znaš, da jih v Istri samo v mašnih bukvah dobiš. Koga bi tedaj taka služba ne mikala? Toda le hitro! le malo časa še je milost na ponudbo. Silnih kompetentov pričakujemo. Sliši se, da od morja vrvni plesalci, hočem reči, nogovičarji, tako dirjajo, da so v nevarnosti laške cokolje zgubiti, da bi jih kdo nezbrojnih v ognjusnih, pod kolenom stisnjenih komašnjah ali še celó v mesarskih škornjah ne prehitel. Tedaj dober tek in vspeh; ne bojte se, nas ne bo! Bolje iti pure past.

Izpod Gorjanca na Kranjskem 26. okt. — Dopisnik izpod Snežnika na Kranjskem gosp. Langerju (v 43. listu „Novic“) prevelik upliv priznava na sklepe deželnega zbora, ako meni, da le vsled njegovih besedi je odpravljena „strelščina na divje zverine“ — naj bi bil oni gospod bolj na tanko prebiral dotične steno-grafične zapisnike deželnega zbora. Sicer pa ga prašamo še to-le: ali mu ni znano, da ravno v prejšnjih stoletjih, ko je bilo še več divje zverine na Kranjskem, strelščine ni bilo; kmetje so pa vendar živino imeli kakor dan danes? ali ne vé, kako da je se strelščino v sosednih deželah, kjer se strelščina ali sploh ne plačuje ali pa le od časa do časa in ta le v manjih zneskih? „Kar mora biti, mora biti“, piše dopisnik „izpod Snežnika“; temu tudi mi pritrdimo; al prvo je to, da se odloči, kaj da mora biti; potem še le gré za drugo. — Prosim „Novice“, od kterih vemo, da se od nekdanj držé vodila: „da se pravo prav spozná, je treba čuti dva zvoná“ — da vzamejo te vrstice v svoj list.

Iz Razdrtega 1. nov. — „Novice“ letos večkrat

kaj omenijo o volkovih, pa tudi so tožile, da se ne streljajo — pa ni po vse tako. 14. dne u. m. je lovec gosp. Antona Dolenca šel na zajca, kar naenkrat ugleda dva volka, ki se mu bližata, — lovec nameri, sproži in srečno podere volčico, ktera je 58 funtov tehtala. Vstrelil bi bil lahko tudi družega volka, al prej ko se je gosti dim prvega strele razpustil, je že pobegnil. Lakota je grdobe tako blizo stanovališč prignala, kajti pri razparani volkulji so celó prazen želodec našli.

Iz Šmartna pri Litiji 6. listop. — Ko unidan stopim v hišo nekega hribovskega kmeta, kar vidim, da mu hčerka bere slovensko pismo, zraven nje se pa njen oče smehlja in mi začne pripovedovati rekoč: Pogledajte no! kako so komisijski gospodje zdaj dobri; začeli so nam po kranjsko (slovensko) pisati. Nežka je bila samo eno leto v šoli, pa zna vse prebrati, kar sem od komisije prejel; kako sem pa mogel popred okoli kobacati, predno sem človeka dobil, da je le pol tega razumel, kar je stalo na nemškem pismu. — Na to pogledam pismo in najdem poklic c. kr. okrajne K. gosposke od 16. oktobra, kateri v čednem domačem jeziku vabi k komisijski preiskavi o zadevah gozdnih servitutnih pravic. — Tedaj to je tista „ruska špraha“, ktere se nekteri uradniki kot peklenščeka bojé in s ktero naši nemškutarji naše nevedno ljudstvo toliko strašijo, češ, da je noben človek ne razume! Sram naj bode takih učenjakov, ki jih mlada deklica na sramoto stavi. Le lenoba je, in nič družega kakor lenoba, ali pa zagrizeno sovraštvo do jezika našega ljudstva, ktero vsakdanji kruh daje uradnikom. Ako se našemu ljudstvu pisma delajo v domačem jeziku, spolnuje se le dolžnost, ki jo imajo gospodje v kancelijah do naroda našega, in koliko več zaupanja, če se mu v domačem jeziku dopisuje, ima do njih, tega sem se prepričal, kakor sem že zgoraj opomnil, da je kmet smehlja rekel, „kako so naši komisijski gospodje zdaj dobri, da so nam začeli po domače pisati.“ Zato hvala uradnikom, ki se ne obotavljajo več, ljudstvu dati, kar mu gré; hvala pa tudi našim deželnim poslancem, kateri tirjajo, da se zgodí pravica našemu ljudstvu, kteremu so prejšnji čas celó njegovo besedo vzeli. Saj ima vendar še Turek svojo!

Streharjev.

V Motniku 1. nov. G. Kr. — Zmerom se sliši o tatvini, da je tu in tam kaj ukradeno, kakovo živinče ali kaka druga roba. 22. dne u. m. je bil o polnoči v bližni soseski sv. Nikolaja v Beli gospodarju konj z vozom vred ukraden. Naj bi tako drhal pravica ostreje sodila, ne pa jim še ječo lajšala. Ako pride kak hudodelec iz zapora, vé povedati, da se mu nikakor ni hudo godilo. — Naj omenim še naših jesenskih pridelkov. Proso, koruza, sočivje bilo je dovolj dobro, razun zelja, ki so ga gosenice na nekterih zelnikih pokončale, in ajda, ker je takrat 14 dni deževalo, ko je cvetela, zrasla je velika, kakor oves, sadú pa ni nič donesla, na nekterih njivah so jo celó pokosili. Vreme imamo zeló neugodno, deževno; nastelje, če ne bo kmalo bolje, že bo tesko dobilo. — Omenim naj še čitalnico na Vranskem; predložile so se že statute vladi v potrjenje; nabralo se je že nad 60 udov. Dobro došla! Drugokrat kaj družega.*)

Iz Poddrage na Vipavskem 8. nov. (Nasvet naše čitalnice o Vrtovecaem življenjepisu.) Gosp. Fr. Zakrajšek, prečitavši v „Novicah“ govor o rajnem Vrtovcu, kterega se je poddraška čitalnica prva s tem spominjala, da mu je napravila pri svojem pričetku v spomin veliko besedo, je prvi svoj glas povzdignil, naj bi se vendar njegov življenjepiš jel pisati, dokler raj-

*) Ako imate zbirko narodnih pesem, dobro došla bo „Matici“ po oklicu poslednjih „Novic.“ Vred.

nega prijatli in rodbina še živí, kajti ako odmrjó ti, ki so ga poznali, potem bi bilo zeló zeló težavno sestaviti ga. Na gosp. Zakrajšekove besede so „Novice“ kmalu potem rekly, naj bi „Matica“ rajnega življenjepisa izdala. — Naša misel pa je ta, da je Vrtovec zaslužil, da se mu stavi spodoben spominek. Ako pa zdaj boljega napraviti ne moremo, napravi naj se vsaj „album“, v kterega naj bi zraven življenjepisa s podobo se vzeli tudi njegovi bolj zanimivi budilno-podučni sestavki, kakor na pr. „sporočilo slovenski mladosti“, „sporočilo slovenskim mladenčem“ itd. itd. Tem in enakim Vrtovčevim sestavkom naj bi se pridjali še drugi izdelki in sestavki, kateri naj bi se izključivo le na Vrtovca in njegovo delavnost ozirali. Tu bi se dali zanimivi sestavki pisati, kateri bi kinčali celi „album“. V ta namen naj bi se naprosili naši slovenski pisatelji, katerim naj bi se tudi nagrada za sestavke zagotovila, ako bi ne bili volje kakega sestavka brezplačno spisati. Album bi moral imeti lepo obliko in sicer tako veliko kakor na priliko Vodnikov „album“. Življenjepisa naj bi po naših mislih blagovolil sestaviti naš mnogozasluženi g. dr. Janez Bleiweis, kateri je veliko z rajnim Vrtovcem občeval, s pomočjo tistih duhovnih gospodov, kateri so v Šentvidu pastirovali ob njegovem času. Po naših mislih bi ne bilo vsestransko ustrezno, ako bi Vrtovčev „album“ Matica izdala, in sicer zato ne, ker bi ga na ta način zeló malo prišlo med kmete. Naša vedna misel in srčna želja je tedaj ta, da bi ga naša čitalnica izdala, in sicer iz sledečih vzrokov: Učencev prva dolžnost je, spoštovati svojega učenika in se mu pri vsaki priliki hvaležnega skazati. Mi smo njegovi učenci, mi smo njegovi otroci; on nam je bil prvi učenik in naš prvi oče. Lepo bi bilo, da bi se nam ta čast pripustila, da bi čitalnica naša izdavo preskrbela. Ako naša čitalnica „album“ izdá, ga pride gotovo v velikem številu med prosti narod. Matični udje pa in vsi drugi domorođci bodo gotovo z veseljem segli po njem. Čitalnica bi naročnikov iskala, in kadar bi zadostno število naročnikov dobila, bi se dela lotila. Vsled tega prosimo gosp. dr. Jan. Bleiweisa in druge domoljubne gospode, naj nam prej ko mogoče po „Novicah“ naznanijo, kako in kaj mislijo o tej stvari, in kako bi bilo najbolj prav, da se vstreže vsem. Reč je nujna, čas preteka, zatoraj ne gré rok križem držati. Lepo prosimo tedaj odgovora, da se vemo kako vesti. Z Bogom! Odbor čitalničin.

Iz Ljubljane. Ravnokar nam je došlo pismo iz Dunaja, ki nam naznanja, da v zbor kmetijski, ki ga je sklicalo ministerstvo, se je včeraj (9. dne t. m.) zbralo 28 poslancev kmetijskih družeb. Po predlogu dr. Costovem se je zbor razdelil v 6 odsekov. V važnejših vprašanjih se bode, kakor je zdaj podoba, večina zborova skladala z mislimi naše kmetijske družbe.

— (*Društvo za brambo narodnih pravic*) je imelo v pondeljek 9. t. m. svoj drugi občni zbor. Priča mu je bil kot ces. komisar gosp. Gutman, zdaj mestne gosposke voditelj. Prvomestnik društva gosp. dr. Janez Bleiweis je začel zbor, kteremu je prvokrat predsedoval, s kratkim nagovorom, v kterem je rekel, da rad priznava čast, ki mu je došla s tem, da je na čelo postavljen važnemu društvu, a da po tem mestu ni nikakor hrepenel, ker ne prezira težav, ki se z njim strinjajo. Nemogoče bode zadostiti vsem, ki bodo kritikovali društvo: enim bode vse preveč, drugim vse premalo. Društvo naj hodi vsegdar tisto edino pravo pot, ki jo mu naznanja blagor domovine, ne gledé na desno niti na levo. Domovina naša potrebuje dandanes krepke brambe, a zrele politike. Sloga pa mora biti zastava, pod katero naj se zbirajo vsi pravi brambovci narodnih pravic, katerim je nesloga

pogin. — Po govoru predsednikovem je poročal tajnik g. Murnik o opravilih, ki jih je dovršil odbor po sprejeti nalogi zborovi, med kterimi so važnejši bili ti, da je skrbel, da se brž ko mogoče spiše knjižica o zedinjenji Slovencev na blizo 5 pólah (3 pôle zgodovinskega obsega, 2 pa družega), — da je izročil pismo c. k. deželni vladi zarad ravnopravnosti narodne v šolah, — da je naredil zahvalnico narodni večini deželnega zbora kranjskega za krepko brambo narodnih pravic, — da je prevdarjal postopanje zarad prihodnjih mestnih volitev in da bode ob pravem času o tem poročal. Dodal je naposled, da je po poslednjem občnem zboru pristopilo novih udov 101.

Potem je prišla na vrsto debata o 1. predlogu odborovem, da se društvu pridene ime „Slovenija.“ Gosp. dr. Poklukar je v imenu odborovem zagovarjal ta predlog, rekši, da ta pristavek, gledé na bistvo društveno, je sicer le bolj formalnost, al potreben je, ker ime „društvo za brambo narodnih pravic“ je tako silo dolgo, da ni ročno za navadno rabo. Ko gosp. dr. Jan. Bučar nasvetuje, naj bode društvu iz zgodovinskega ozira raje ime „Ilirija“ in ga gosp. Horak v tem podpira, — gosp. L. Ravnikar, v soglasji z gosp. Noli in g. Žagarjem, pa nasvetuje, naj se sklep o tej zadevi odloži za prihodnji obilniši zbor, — in gospoda dr. K. Bleiweis in Fr. Ravnikar zagovarjata predlog odborov, je glasovanje po obili večini odločilo, naj se društvu pridene ime „Slovenija“. (Dobro, dobro!) — Drugi predlog: naj se nabira doneskov za Vodnikov spominek nadaljuje, vvaja g. Murnik s tem, da pové iz „Novic“ začetek nabiranja po pozivu dr. Tomanovem 1857. leta in da je pozneje prenehalo to nabiranje, po kterem je zdaj v hranilnici spravljeno 1840 gold. Po živahni debati, ktere so se udeležili gospodje Grazeli, Fr. Ravnikar, Noli, dr. Bučar, Žagar, je bil odborov predlog sprejet s pristavkom Grazelijevim: naj odbor oskrbi po javnem razpisu načrt spominka in pozveda stroške njegove, da se potem vé, kdaj bo denarja dosti, — dalje s pristavkom Fr. Ravnikarjevim: naj se odbor ob svojem času obrne tudi s prošnjo do mestnega zbora in deželnega zbora, in s pristavkom Noli jevim: naj se nabira razteza do vseh krogov ljubljanskih. — Konečno so bili sprejeti 3 nasveti: namreč 1) nasvet g. L. Ravnikarja: naj odbor prevdara in poroča prihodnjemu občnemu zboru, kako bi se dal v Ljubljani slovensk dnevnik ali saj 3krat v tednu izhajoči časnik na svetlo spraviti; 2) nasvet Noli jevim: naj se pogumnim braniteljem narodnih pravic okolice tržaške naznani priznanje in sočutje društva našega, in 3) nasvet Horakov: naj društvo še eno stopinjo več stori in po slovenskih državnih poslancih na Dunaji peticionira pomoči za ljudske učitelje, v okolici tržaški iz službe djane.

Ob 9. uri je bil konec zbora, ki je prav v parlamentarničnem redu razpravljaval vse predloge.

— (*Prva „beseda“ v čitalnici.*) Čeravno je bilo vreme zeló neugodno, se je v nedeljo zvečer vendar zbralo mnogo družbenikov, ki so prav zadovoljni zapustili dvorano. Slišali smo od pevskega našega zbora zraven mile K. Mašekove kompozicije „Strunam“ veliki zbor od K. Slavika pod naslovom „Junakove sanje.“ To vam je mojstersk koncertni zbor, al jako težak. Naši pevci so ga pod vodstvom Försterjevim tako do pičice natanko in tako navdušeno peli, da z izvrstno izvršitvijo tacega kora po pravici more ponosno biti vsakoršno pevsko društvo. Slava pevcem in voditelju! — V koncertu za flavto (fantazija o priljubljeni pesmi „Sarafan“) je gosp. Wahl, kapelnik mestne godbe, pokazal, da je vreden učenec slavnega praškega konservatorija. Enako lepo so donéli mili in krepki

glasovi, katerim je v vseh nijansah isti mojster. Ni čuda tedaj, da je bila pohvala gromovita. — Četrta točka muzikalnega dela je bil trispev — mični kanon, v katerem trije glasovi, ostroumno vpleteni v pesem, prijeten vtis delajo na poslušalca. Gospodje Kuralt, Valenta in Förster v združbi z gospodičino M. Hohnovo, ki je pevce na glasoviru spremljala, so lepo izvršili svojo nalogo. — Sklep besedi je bila glediščina igra, že davnej priljubljeni „Domači prepír“, ki je tudi danes, igran, po novih dramatičnih močéh: gosp. Trtniku, gosp. Jenčiču in gospodičini P. jako razveseljeval občinstvo. — Počastil je to besedo s svojo nazočnostjo tudi naš prečastiti rojak gosp. Žeravec, predsednik c. k. deželne sodnije v Celovcu, ki je prvokrat slišal slovensko igro in se ni mogel dosto načuditi lepoglasnemu našemu jeziku.

— Po dovršenih potrebnih pripravah so včeraj gospé in gospodičine v čitalnici začele delati oblačila za uboge šolarčke; mnoge jih delajo doma. Treba sedaj le še denarne podpore, da se doseže to, kar se je tako lepo doseglo že dve leti. Odbor je tudi letos vodstvo hranilnice naprosil pomoči, ktera gotovo ne bode izostala.

— Da národno gibanje med Slovenci ni samo jalovo besedovanje, ampak delovanje na povzdigo omike naroda našega na podlagi maternega jezika, očitna priča je to, da izdajate samo „Matica slovenska“ na leto okoli 10.000, „družba sv. Mohora“ pa okoli 70.000 iztisov podučnih knjig. Koliko neki jih izdajó nasprotniki kulturinosci?

— Mestne naše zadeve, kakor nam „Laib. Zeit.“ od 9. dne t. m. piše, so v kratkem času, kar je razpuščen mestni odbor in magistratno vodstvo izročeno gosp. Gutmanu, tako popolnoma vredjene, da po tem popisu je le želeti, da se mestni zbor — ne skliče več. Čemu tudi? Saj v takem položaji bil bi mestni zbor le „luksus“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Ko je zbornica poslancev prevažno postavila, ktera zadeva premembo pravil dunajske banke, v silni naglici in brez vsega protesta zoper to, da nam ogerski zbor vseh 80 milijonov državnega dolga vrže na glavo, sprejela vladni predlog (tudi zbornica gospôdska ga je sprejela; le Schmerling je nekoliko ongavil o omenjenih 80 milijonih), se je začela razprava o izjemnih postavah (to je, tistih postavah, kedaj se smejo nekatere ustavne pravice za nekatere kraje začasno ob moč djati). Poročal je o njih dr. Sturm. V splošni debati nihče drug ne poprime besede kakor Svetec.

Poslanec Svetec predlaga: naj se za zdaj odloži vsa ta postava in sicer tako dolgo, dokler nismo na ustavni poti izdelali, nove kazenske postave, novega redú kazenske pravde s porotami. Ta predlog podpira z obširnimi, čez uro trajajočim in tako temeljitim in logično osnovanim govorom,*) da je levica večkrat, ko jej je resnico odkritosrčno zlasti o českih zadevah v oči povedal, vsa iz sebe bila. Po stenografičnem pismu posnamemo iz govora njegovega sledeče črtice. Najpred dokazuje nevarnost te postave za svobodo in za ustavo. Vlada dobí ž njo moč v roke, da more najvažnejše pravice državljanom ustaviti. Besede §. 1 so tako dvomljive in vetrene, da se dá vse iz njih nare-

dit, kar koli kdo hoče. Kaj je — pravi — „notranji nepokoj?“ V to bi se utegnila tudi vsaka razburka delavcev, vsaka razburka zarad cene piva itd. vmestiti. Kaj so „spletke?“ To je beseda iznajdena v nesrečni absolutični dobi, pod katero se je razumelo vse, kar koli se je hotelo. Prašaj kogar koli, nihče ti ne more razložiti pomena te besede. Kaj so „obširne“ spletke? Ali morebiti to, če se take homatije godijo v eni vasi, ali v dveh vaseh, ali v celem okraji ali po vsej deželi? Kje se začne „obširnost?“ In še dalje beseda: „spletke, ki pretijo ustavi?“ Za Boga! Saj najpoštenjša opozicija meri proti ustavi. In kar za tega del bi se mogle ustaviti ustavne pravice? Tudi besede: „ako je osebna varnost v nevarnosti“, so dvomljive. Če je kje kako roparsko gnjezdo ali je kje kako rogovilstvo delavcev, ki preti osebni varnosti, ali za tega del se morejo ustaviti ustavne pravice? Vse te besede se dajo tako vleči, da je lahko mogoče, da se kteremu okraju ali kateri deželi začasno vzamejo pravice osebne prostosti, pravica hišnega varstva, svoboda tiska, pravica družbena, pravica zborovanja? —

Ta nevarnost je pa še tem večja z ozirom na našo kazensko postavo. Ta postava je dedščina iz časov absolutizma; posebno to, kaj je politično hudodelstvo, je v tej postavi tako negotovo, da imá streho za vse, karkoli pod-njo spraviti hočeš! Nemški časniki tolikrat grozovito napadajo Slované, a vendar še nismo slišali, da bi bili zato pred sodnijo klicani bili. Druga je pa pri slovanskih časnikih. Ko je napadom „Pressinim“ odgovoril slovenske interese zastopajoči „Triglav“ in z enako mero meril „Pressi“ nazaj, brž je imel državnega pravdnika na glavi in bil je obsojen za 5 ali 6 tednov v zapor, poostren s postom enkrat v teden (zavzetje na desnici). To različno postopanje je morebiti malenkost; al spomnite se, gospôda, da časniki, ki so nasprotovali vladi na vso moč pod ministerstvom Belkredijevim, niso nikoli kaznovani bili; zdaj pa, ko — kakor pravijo, so naše razmere na boljšem zdaj pa je minister notranjih oprav sam rekel, da je samo na Českem nad 100 tiskarnih pravd zarad hudodelstev, nad 100 zarad pregreškov in Bog sam vedi, koliko še družih. Gospôda! taka kazenska postava, po kateri je mogoče tako ali tako postopati, pač ni dobra postava; taka postava nam ne daje nobenega poroštva za ustavno življenje. In kako kaznujejo časnike na Českem dandanes? Niti pod Bachom, niti pod Schmerlingom se ni kaj tacega doživelo. Gospôda! ali taka pravica, pri kateri so taki skoki mogoči, zasluži ime vredjene pravice? (Klici na desni: Prav dobro!) Naj na Českem le še malo časa tako delajo, zginuli bodo vsi časniki. Vem, da se mi bode reklo: „saj gre le zoper Čehe; to ne škoduje nič“ — al pomislite: „danes meni, jutri tebi!“

Morebiti kdo poreče: „saj imamo odgovorno vlado, in ta nam je porok, da se ne prestopijo postavne meje.“ Po mojih mislih nam odgovorna vlada ni poroštvo, in to zato ne, ker ima pravico razpustiti državni zbor, ako mu noče odgovora dati. In nove volitve utegnejo pod krilom izjemnega stanú tak državni zbor vkup spraviti, ki nobenega odgovora ne zahteva od vlade. Tudi to nas ne more tolažiti, da je sedanje ministerstvo liberalno (svobodoljubno); al ozir na Belkredijev čas nam kaže, da je kdo v mislih jako liberalen, djansko pa zeló neliberalen. Ministri sicer pravijo: sodnije niso odvisne od ministerstva in ministerstvo ne pritiska na-nje.“ Tega sicer ne tajim, al tolažba mi to ni nikakoršna, kajti iste sodnije, ktere danes tako hudo ravnaajo s Čehi, utegnejo jutri prav tako ravnati s Poljaki ali Nemci.

S tem, mislim, da sem dokazal nevarnost, ktero

*) Radostni beremo v svobodoljubnih časnikih dunajskih kakor v „Reformi“ in družih, pa tudi v praški „Correspondenz“ soglasno pohvalo Svetčevega govora. Vred.